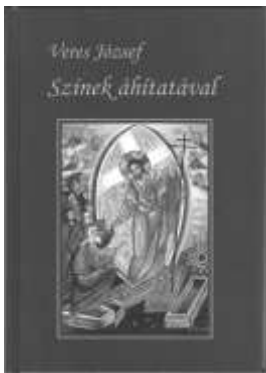

SULYOK LÁSZLÓ

Ikon-imádságok, verssel és prózával

Veres József: Színek áhítatával

Gyönyörű könyvet tart kezében az olvasó Veres József *Színek áhítatával* című munkájának forgatása közben. Nemcsak a külalakja lenyűgöző, hanem a tartalma is. Versek és prózai részletek sorjáznak a lapokon, főleg magyar, sőt jórészt a legkiválóbb szerzőktől. Egyrészt kimondottan vallásos tematikájú művek ezek, másrészt áttételesen, az emberi létezés, a természet csodáinak titkait kutatva jelenítik meg a biblikus tartalmat, mint például Madách Imrétől egy ötsoros részlet *Az ember tragédiájából*, vagy egy másik palócot említve Kassák Lajos *Esti meditáció* című költeménye. Ezeket a hitből-lélekből fakadó szellemi termékeket koronázzák meg Veres József mély ihletettséggű, Istentől vezérelt-ajándékozott ikonjai. A minket, a földrészünket civilizálttá formált-nevelt megváltó Jézus-hit univerzuma és misztériuma nem engedi ki büvköréből, magához láncolja az olvasót és vezeti előre lépésről lépésre, nem a végkifejlet felé, hisz azzal tisztában vagyunk, hanem a kötet utolsó verséhez: Pilinszky János *Imádságért* című könyörgéséhez.

A magyartanárra Veres József által válogatott és szerkesztett irodalmi alkotásokat az ikonfestő Veres József szebbnél szebb szentképei egyrészt illusztrálják, másrészt pusztán kísérik, szó szerint színesítik. Mert az ikonok színvilága az – nem véletlenül adta könyve címéül a festő: *Színek áhítatával* –, ami a képekben elsőként megragadja az embert, és csak utána következik a többi forma és a tartalom.

Veres József nagy műveltségű, mélyen vallásos, imádságos ember. A könyv előszavában meg is írja ezt, többek között ekképpen: „Az ikonfestéssel az Isten-dicséretnek új imádságát ismertem meg..., amikor ecsetet vettem a kezembe. Ezt a szenttelkes ajándékot azóta is úgy próbálom megköszönni munkás-áhitatom kiváltságos óráiban, napjaiban, hogy kérem, ’tegye teljessé benne azt, ami bennem töredékes?’”

Nála tehát a vallás nem külső dísz, nem pusztá időöltés vagy félelemtapasz. Neki a keresztény hit a családból eredő, belsővé vált, személyes tapasztalatokkal hitelesített meggyőződés, személyiséget gazdagító-formáló erő. Tüstént érthetőbbé válik állításunk, ha megosztjuk, hogy anyai nagynénje, Lakatos Margit, a hat leánytestvér legfiatalabbja, 1936-ban a szerzetesi hivatást választotta, s karmelita nővérként szolgált a rend 1948-as feloszlataáig. Aztán ott van a piliscsabai ház, melytől egy ugrás – 150 méter – a barokk műemléki templom. A felnőtt szeretettel gondol vissza plébánosukra, a zárandoklatokat gyakran szervező, eredetileg szervita atyára, aki hosszú évtizedeken keresztül gyámolította a rá bízott közösséget. Vallja: „Ahogy szüleim, nagyszüleim és 500 éves katolikus családomnak, úgy nekem is életem természetes része volt a hitélet, a gyakorló vallásosság, ministránsként az oltár szolgálata, s lett igazi otthonom a templom, a liturgia, az ima, a szinte naponta bővülő latin-értés, az orgona, egyházzene és képzőművészet, s mindezek intellektuális hozadéka.”

Vallásosságát megőrizte felnőttként is. Kiváló iskolákba járt. Az I. kerületi Petőfi – korábban Werbőczy – gimnáziumban érettségizett. Előzőleg a magyar szellemi élet és művészvilág olyan nagyjai koptatták itt a padot, mint – a sok közül kiragadva – Klaniczay Tibor, Trencsényi Waldapfel Imre, Radnóti Miklós, Bárdos Lajos, Czigány György, Szenes Iván, Makovecz Imre, Gregor József, Kass János. A szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 1964-től tanult, először történelem–angol szakon, majd egy év múlva már – mondván ez a két stúdium szervezesebben összetartozik, harmonikusabban illeszkedik – magyar–történelem szakon folytatta. Közben – hisz’ megszokta, életének mindennapi része volt – rendszeresen járt Szegeden is templomba, míg nem egyszer felfigyelt egy ifjú hölgyre, aki történetesen a természettudományi kar hallgatója volt. Összeházasodtak, s 1969-ben együtt helyezkedtek el Balassagyarmaton mint középiskolai tanárok. Ekkor és itt kezdődött Nógrád megyei életük. Két fiút ajándékozott nekik a Teremtő. Egyetértésben, szeretetben nevelték fel őket, átadva mindazt a Krisztushitet és meggyőződést, amit ők kaptak a maguk családjaitól.

A tanári munka napi robotja mellett festésről szó sem lehetett. Különbben is ez csak akkor jutott az eszébe, amikor az idő múlásával csökkent a leterheltsége, illetve nyugdíjba ment. Úgy 2000 körül vett komolyan ecsetet a kezébe, „az Úristen személyes ajándékaként” – mint emlékezik rá. De miért éppen ikonokat fest? Hiszen ezek nem igazán a római katolikus valláshoz kapcsolódó produktumok, hanem az ortodox, a bizánci rítus elválaszthatatlan kellékei. Nyugaton, a középkori Európában – azt mond-

hatjuk – annyi művészeti iskola volt, ahány város egy-egy országban, Bizáncban viszont a teokratikus állam legszigorúbb ellenőrzése alatt állt az egész szellemi élet. A császár katonai győzelmeit is úgy kellett feltüntetni, mint az isteni eleve elrendelés megvalósulását. „Így a dicsőség római eszményképe – amint olvashatjuk a téma egyik legjobb ismerője, Viktor Lazarev orosz-szovjet művészettörténész a *Bizánci festészet* című könyvében – észrevétlenül önmaga tagadásává: a keresztény alázat eszméjévé alakult át... A pátriárkák nem engedték meg a dogmák szabad értelmezését, még a szertartásoktól való eltéréseket sem tűrték...” Ebből következik az ikonfestészet szigorú szabályokba merevítése, örökké való kötöttsége.

Veres József: Pentecosté

Hogy mi tetszett meg ebben a stabil, archaikus, standard műfajban Veres Józsefnek, annak magyarázata visszanyúlik a gyermekkorba. Nyolcéves volt, amikor püspökladányi keresztszülei az egyik Mária-ünnepen magukkal vitték Máriapócsra. Püspökladányhoz – innen ered az anyai ág – ez a kegyhely esett a legközelebb, s a településen régi hagyománya volt a zarándoklatoknak. A pócsi Szűzanya „a hosszú vonatos-gyalogos fáradalmakért a tömeg-áhitat hitelményével ajándékozott meg életre szólóan, ugyanakkor ez az áldozat lelki hozadékával, szépség-emlékével későbbi zarándoklataimra is mindig elkísért” – gondolkozhatunk el e sorokon a könyv bevezetőjében.

Hasonló lelki élményekben volt része évtizedekkel később, 1988-ban, amikor az úgynevezett békevonattal eljutott Szentpétervárra – akkor még Leningrádba –, és a pravoszláv templomban imádkozhatott. Az ószlávul énekelt imádság gyönyörűsége órákra ott tartotta. A kommunista rendszer ekkor már leszálló ágban tündökölt. „Eddig a párttagok, most a pártönkívüliek mennek” – fogalmazta meg az egyik hozzá hasonlóan gondolkodó tanártársa.

Veres József nagyon jól ismeri – persze hogy is lenne másként, lévén magyar-történelem szakos középiskolai tanár, hitoktató – a történelmet és az irodalmat. Könyvéhez a vallásos vagy vallásos jellegű művek garmadábjából merített, céljának megfelelően, megbízható, jó érzékkel, mondhatni: isteni beavatottsággal. Számos szerzőt beválogatott már, ugyanilyen ízléssel, első, a 2011-es *Arannyal s égi kéekkel* című kötetébe is, ezúttal azonban mintha még többeknek adott volna lehetőséget. Több mint hetven költő, író, valamint tudomány-művelő alkotásai szerepelnek. Van idézet Szent László törvényeiből, Dániel könyvéből, Szent-Györgyi Alberttől, Albert Einsteintől; vannak versek – továbbra is csak példaként említve – Arany Jánostól, Ady Endrétől, Babits Mihálytól, Weöres Sándortól, Fekete Istvántól, Reményik Sándortól, Kosztolányi Dezsőtől. A legtöbb költeményt a katolikus Pilinszky Jánostól veszi, összesen kilencet, majd a szerencsétlen életsorsú Juhász Gyula következik nyolc, illetve a fiatalon elhunyt Dsida Jenő hat alkotással. Aligha kell külön ecsetelni, hogy beszédes névsor ez, miközben a terjedelmi korlátok miatt kénytelenek voltunk sok más kiválóság nevének említésétől eltekinteni.

A műalkotásokat ez esetben is 33 fejezetbe sorolja, nyilván nem véletlenül. Kezdi a *De profundis clamavival* (*A mélységből kiáltok hozzád, Uram!*), s folytatja egyrészt a bibliai eseménytörténetekkel: virágvasárnap, Urunk színeváltozása, Via dolorosa, resurrexit, pentécosté, Jézus mennybemenelete, másrészt olyan fejezetcímeket használ, mint: *A nép oltalmazója*,

Örüljetek, örvendjetek!, Ave Maria, A Napba öltözött asszony, Pacem in terris. S van egy harmadik rétege is a címadásnak, ez pedig túllép a bibliai, főleg újszövetségi főszereplőkön, és a keresztény hit, illetve hitterjesztés, számára valamilyen okból kitüntetett fontosságú alakjait idézi meg, mint például Szent László királyunkat, a mártír Szent Cecíliát, a hittérítő Cirill és Metód testvérpárt, a spanyol misztikus Keresztes Szent Jánost, az orosz ikonfestő-nagyság Andrej Rubljovot. Mindegyik fejezethez egy-egy ikon társul. Ezek Veres József alkotásai, melyeket abból az immáron nyolcvanhat is meghaladó mennyiségből válogatott ki, amelyeket a több mint másfél évtizedben, de jobbra az utóbbi évek során festett lelkesen, Istennek ajánlva, imádott felesége közreműködésével. Mert jó, ha tudjuk: az ikonfestés komoly előkészítést igényel. Nem csupán lelki-szellemi odaadást, átlényegülést kíván, hanem fizikális tennivalókat is, történetesen a szentkép alapját képező fatábla megfelelő kiválasztását és enyvezését, vászonragasztást, csiszolást és így tovább. Az előkészítést döntően a házastárs végzi. Majd a festés, az aranyozás és a védőkezelés műveletei után kerül fel az i-re a pont: a kész ikon felszentelése. A könyvben szereplő alkotásokat dr. Beer Miklós váci megyéspüspök, dr. Stella Leontin balassagyarmati kanonok plébános és Timár Mihály vikárius szentelte fel.

A fejezetek – és az egész könyv – strukturálásában Veres József szándékosan került a „sarkos megfeleléseket”. Magától értetődik azonban, hogy ez nem történhetett végig így, mert az üdvtörténetnek megvannak a maga sarkalatos eseményei, azokhoz igazodnia kellett a képeknek éppúgy, mint a szövegnek. Tudjuk, hogy a Szentírást nem úgy olvassa az ember, nem folyamatosan, mint a regényeket. A Bibliát időnként előveszünk, és szükség szerint belelapozunk, passzusonként olvasgatjuk. Ezért mondja a könyv szerkesztője, hogy számára az írás lelki kaleidoszkóp; azt pedig már mi tesszük hozzá, hogy ez a metafora határozta meg szerkesztési módszerét. Ezért van az, hogy bizonyos témák ismétlődnek a könyvben, példaként említve a karácsonyi születést vagy az utolsó vacsorát. Talán akadnak majd, akik kifogásolják ezt, igazán azonban nem zavaró, inkább szörszálhasogatásnak tűnik az észrevétel. Mivel az idézett tárgyakról aligha lehet eleget beszélni. A könyvben tehát semmi sem véletlenszerű, sem a szöveg kiválasztása, sem az ikonképek sorrendje: „szentlelkes elkövetés és ima” vezette a könyv létrehozóját; a szépség élménye és áhíta-ta, amit szeretett volna másokkal is megosztani. Ebben a könyvben van benne tanári munkájának negyvenéves tapasztalata, a könyvek imádata, a vizualitás szeretete, másképpen az irodalom és a képzőművészet – vagyis a belső és a külső látás – együttes fontosságának kiemelése és láttatása.

Veres József képes irodalomkönyve – hadd nevezzük így – minden bizonnyal nagy hatással lesz az Olvasóra, hasonlóképp, mint e sorok írójára. Már az olvasás előtt igyekeztem mentálisan megtisztulni, a jóság és a szépség gyermekien naiv, ártatlan befogadója lenni. „Ölébe bújva félve anyámnak/ Kövérkés kezemmel arcát megfogom.../ S boldogság minden nincsen egyedüllét...” – duruzsoltak fülemben Gróf József *Csecsemőkori önarckép* című versének sorai. Ha nem érezném profánnak, könnyen elragadna a képzelet, és belegondolnám magamat-magunkat az Újszövetség bensőséges anya-fiú kapcsolatába.

A *Színek ábítatával* nagyon jó minőségű, fényes lapokon jelent meg, kemény kötésben, kiváló, színes nyomdatechnikával. Mindez a budapesti Pauker Nyomda felszereltségét, szakmai hozzáértését dicséri.

Az ikonokat nézve – na meg ismerve a többi szentképet is, amelyek az első kötetben jelentek meg vagy kiállításokon voltak láthatóak – megerősödik bennem a tudás: Veres József ízig-vérig keresztény ember, nemcsak beszél, hanem úgy is él, aszerint cselekszik. Töviről hegyire ismeri a Bibliát, mind a két fő részét, az Ószövetséget és az Újszövetséget. Az ő esetében persze ez nem csoda. Az már talán igen, hogy mindenféle ellenszolgálatás nélkül, saját költségén hozza-viszi az ikonjait a kiállításokra. S volt belőlük már sok szerte az országban, Balassagyarmattól Salgótarjánig, Budapesttől Debrecenig, Kalocsáig. Önzetlen magatartását az egyik könyvben olvasható verssel szemléltetjük a legkifejezőbbben: „Krisztusnak élni és másoknak élni/ minden mennyei kincset elfogadni/ és... adni, adni, adni!” (Túrmezei Erzsébet: *Pünkösöd után*)

Veres József püspökladányi kiállításának megnyitó beszédét – részletei olvashatók a könyvben – a következőképpen fejezte be dr. Imre Mihály egyetemi tanár, kiindulva a pedagógus, az ikonfestő hitvallásából: „... e művek tegyék teljesebbé bennünk azt, ami különben létezésünkben töredékes”. Úgy legyen!... Legyen célunk – még ha igencsak embert próbáló, vagy akár hiú akarat – a teljesség.

(Balassagyarmat, 2017)

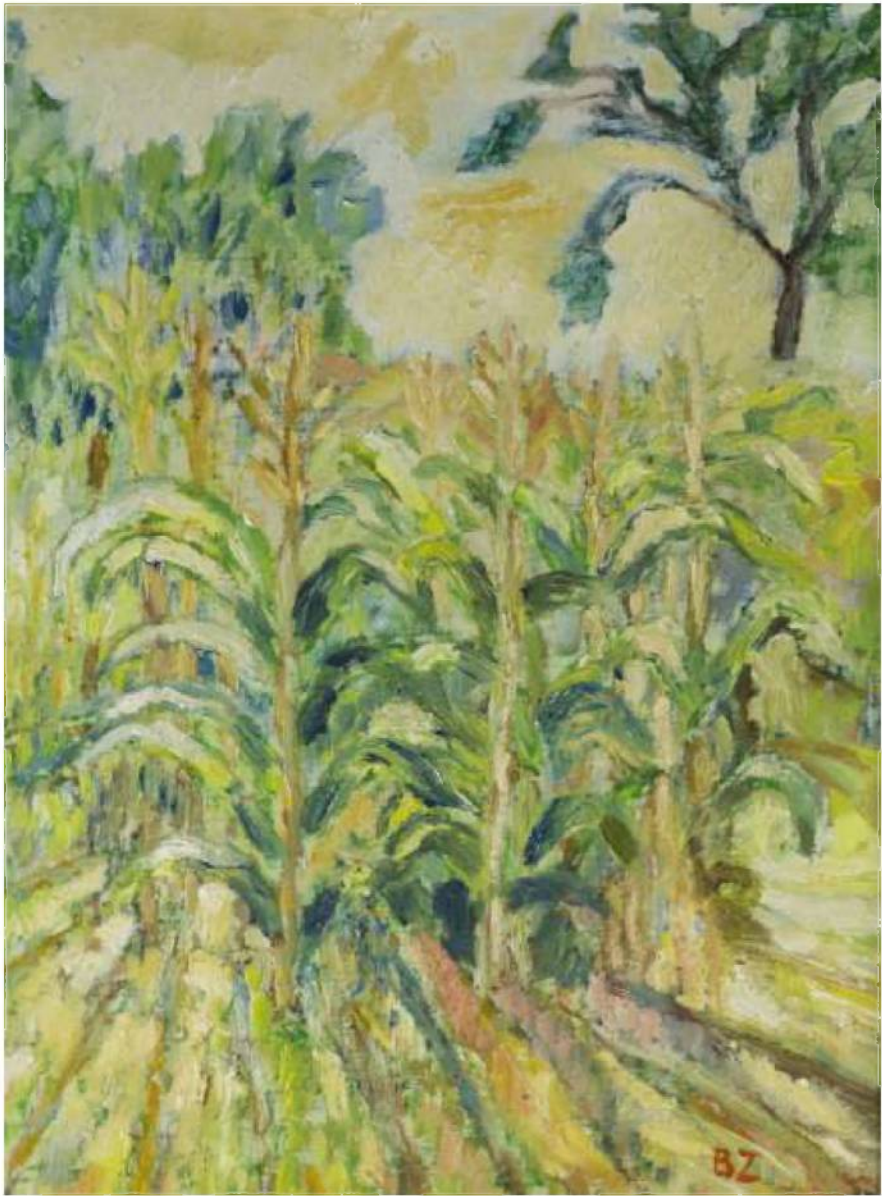

Veres József: Resurrexit

SZERZŐINKRŐL

- ABAFÁY-DEÁK CSILLAG (1949, Marosvásárhely) író, művészeti író. Kolozsváron szerzett bölcsészdiplomát, első írásai Abafáy Csillag álnéven jelentek meg. 1979-ben Németországba települt, a müncheni egyetem pszichológia szakán diplomázott. 1992 óta él Budapesten, prózát publikál, valamint a kortárs képzőművészetről rendszeresen közöl esszéket. 2013-ban Köllüs Lajos társszerzővel jelent meg *Fókuszváltás* című kötetük a kortárs képzőművészetről. 2015-ben látott napvilágot *Kötött pálya* című novelláskötete (Parnasszus Kiadó).
- ÁDÁM TAMÁS (1954, Balassagyarmat) költő, szerkesztő, újságíró. Folyóiratokban, antológiákban közöl verseket. Tagja a Magyar Írószövetségnek és a MÜOSZ-nak. 11 kötete közül az első (*Gyökerek lélegzése*) és ez évben az *Így mélyül* című verseskötete a Palócföld Könyvek sorozatban jelent meg.
- ANDOR CSABA, DR. (1950, Budapest) Madách-kutató, a Madách Irodalmi Társaság alapító elnöke. Matematikus szakon végzett, majd filozófiából doktorált. Első könyve a *Jel – kultúra – információ* volt (Gondolat, 1980), regénye *Teofília* címen jelent meg (Magvető, 1989). 1987-től főképp Madách életének eseményeivel foglalkozik, a társaság könyvsorozatát szerkeszti (Madách Könyvtár).
- BÁRDOS JÓZSEF, DR. (1949, Szeged) főiskolai tanár, irodalomtörténész. Magyar-oroszl szakon végzett a József Attila Tudományegyetemen Szegeden, itt szerzett egyetemi doktori címet, majd PhD-fokozatot. Másfél évtizedig tanított irodalmat, gyermekirodalmat a Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Karán. Kutatási területe Madách Imre életműve, a XIX. század második felének magyar irodalma, valamint a mesék világa.
- BRASSÓ ANNA (1989, Balassagyarmat) költő, író. Az ELTE esztétika-magyar szakán végzett. Budapesten él. Írásai folyóiratokban jelennek meg.
- CSONGRÁDY BÉLA, DR. (1941, Hatvan) Madách-díjas közíró, szerkesztő, középiskolai tanár. A Nógrád Megyei Hírlapnak 1996-tól 2002-ig volt a felelős szerkesztője. Évek óta szerkeszti a napilap Kultúra rovatát. A Madách-hagyomány Ápoló Egyesület elnöke, több ciklus óta tagja a TIT országos elnökségének.
- GRÉCZI-ZSOLDOS ENIKŐ, DR. (1974, Körmen) szerkesztő, irodalmi publikációk szerzője, nyelvész, egyetemi oktató. *Madách Imre levelezését* (2014) bemutató legutóbbi kötetét Andor Csabával állította össze.
- HARTAY CSABA (1977, Gyula) költő, író. Három prózakötet és nyolc verseskötet szerzője. Szarvason él és dolgozik, a munkát Nyúlzugban piheni ki.
- KÉPIRÓ ÁGNES (1981, Mátészalka) tanár, kutató, illusztrátor. Tagja a Madách Irodalmi Társaságnak és a MTA két kutatócsoportjának. Az ELTE Történettudományi Doktori Iskola abszolút hallgatója, kutatási területe az 1945 utáni magyar művészeti nyilvánosság és az alkotó értelmiség története, társadalomtörténeti kontextusba helyezve.
- KOVÁTS ISTVÁN, DR. (1974, Salgótarján) régész-történész, muzeológus, a visegrádi Mátyás Király Múzeum munkatár-

- sa. Kutatási területe a késő középkori, kora újkori és barokk anyagi kultúra, a régészeti állattan (archeozoológia), a 14–18. századi igazságszolgáltatás tárgyi emlékei és az időszak mentalitástörténete. A gazdag történelmi múltú Visegrád több lelőhelyének feltárása, illetve magyarországi és külföldi terepmunkákon dolgozott.
- KÖLÜS LAJOS (1951, Sarkad) költő, prózaíró, művészeti író. Rendszeresen publikál irodalmi és művészeti lapokban és online oldalakon. Verseskötete (*Mustármag és levendula*) 2011-ben kortárs kiállításokról Deák Csillaggal közösen írt esszékötetete (*Fókuszváltás*) 2013-ban, novelláskötete (*Ma nálad alszom*) 2016-ban jelent meg.
- MÁNDI HAJNALKA (1980, Kemece) muzeológus, történész. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végzett történelem és új- és legújabbkori történeti muzeológus szakon. 2011 óta dolgozik a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtárban muzeológusként. Jelenleg az ELTE Történelemtudományok Doktori Iskola hallgatója.
- MÁTÉ ZSUZSANNA, DR. (1961, Kalocsa) Madách Imre-díjas művészetfilozófus, irodalmár, az SZTE JGYPK Művészeti Intézetének habilitált tanára, az SZTE Filozófia Doktori Iskolájának témavezetője, a Művészeti Szakkollégium vezetője. 9 művészetfilozófiai, művészetelméleti könyve, 12 szerkesztett kötete és közel másfél száz írása jelent meg.
- NAGY LÁSZLÓ (1953, Balassagyarmat) közíró, művelődésszervező. Budapesten él. A www.balassagyarmat.eu honlap létrehozásának egyik kezdeményezője és szerkesztője. A honlapot létrehozó Balassagyarmatért Baráti Kör 2014-ben Balassagyarmatért Emlékérem, Pro Urbe elismerésben részesült. 2013-ban jelent meg szerkesztésében a *Portrék Balassagyarmaton innen és túl* című interjúkötet.
- PARÓCZAI CSABA GERGELY, DR. (1965, Salgótarján) jogász, Teleki Blanka-díjas tanár, költő, a Cogito Általános Művelődési Központ alapítója. Verseit, helytörténeti tanulmányait, egyéb írásait 1990-től közli a Palócföld, a Nógrád, a Tarjáni Városlakó. Három önálló kötete jelent meg (1997, 2000, 2010) és több antológiában szerepelt. Újabbban színikritikákkal is jelentkezik.
- RADNAI ISTVÁN (1939, Budapest) költő. Az 1970-es évek elejétől a legjelentősebb magyar folyóiratok közlik verseit. Az *Élet és Irodalomban* glosszái jelentek meg, antológiákban szerepel. Számos színvonalas irodalmi portálon, irodalmi folyóiratban, internetes kiadásban is jelen van írásaival. Tagja a Magyar Írószövetségnek. Nyolc önálló kötete jelent meg.
- SULYOK LÁSZLÓ (1944, Nagybátony) magyar-történelem szakos középiskolai tanár, kulturális újságíró. A rendszerváltás után több Nógrád megyei napilap főszerkesztője. Első könyve, a *Recski rabszolgák* 1990-ben jelent meg, melyet további hat kötet követett. 2007-től a Politikai Foglyok Szövetsége Nógrád Megyei Szervezetének elnökhelyettese.

Palócföld

IRODALMI, MŰVESZETI, KÖZLETI FOLYÓIRAT

18002

Ára: 500 Ft